

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 marca 2016 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt II C 897/12, z powództwa J. K. przeciwko J. S. (1) i W. C. o eksmisję Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi II Wydział Cywilny: 1. nakazał pozwanym J. S. (1) i W. C. aby opróżnili i wydali powodowi lokal mieszkalny nr (...) położony w Ł. przy ul. (...); 2. orzekł, że pozwanym J. S. (1) i W. C. nie przysługuje prawo do otrzymania lokalu socjalnego; 3. zasądził solidarnie od J. S. (1) i W. C. na rzecz J. K. kwotę 377 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd I instancji dokonał następujących ustaleń faktycznych i ocen prawnych:

J. K. przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego numer (...) położonego w Ł. przy ulicy (...), które nabył w drodze dziedziczenia po swoim dziadku. W dniu 1 października 2010 roku powód zawarł z J. S. umowę najmu przedmiotowego lokalu wraz z wyposażeniem na czas nieokreślony (§ 1, 2 i 8 umowy). Zgodnie z § 3 umowy strony ustaliły czynsz najmu na kwotę 700 zł płatny z góry do dnia 10-go każdego miesiąca do rąk wynajmującego. Pozwana przyjaźniła się z matką powoda H. K.. Do kwietnia 2011 roku pozwana płaciła H. K. pieniądze za lokal. Nie były wystawiane pokwitowania za uiszczanie kolejnych opłat. Od maja 2011 roku pozwana zaprzestała uiszczać opłaty czynszowe za lokal, ale nadal w nim zamieszkiwała. W dniu 6 maja 2012 roku powód z matką był w lokalu, żądając opuszczenia go przez pozwaną. Wręczył pozwanej wypowiedzenie umowy najmu. W trakcie spotkania była interwencja policji. Pismem z dnia 18 maja 2012 roku powód udzielił pozwanej dodatkowego 1-miesięcznego terminu do zapłaty zaległego czynszu począwszy od dnia 1 maja 2011 roku, wskazując, że brak zapłaty w powyższym terminie spowoduje wypowiedzenie umowy bez zachowania terminu wypowiedzenia. Pismo zostało doręczone pozwanej w dniu 4 czerwca 2012 roku. Pismem z dnia 10 sierpnia 2012 roku powód wypowiedział pozwanej umowę najmu wobec niezapłacenia zaległego czynszu bez zachowania terminu wypowiedzenia oraz zażądał bezzwłocznego opróżnienia lokalu. Pismo zostało doręczone pozwanej w dniu 27 sierpnia 2012 roku. J. S. (2) nie jest zarejestrowana w PUP w Ł. jako osoba bezrobotna, nie figuruje w kartotece (...)u w Ł.. W lokalu mieszkalnym numer (...) w Ł. przy ulicy (...) mieszka J. S. (1) i W. C.. Pozwani płacą jedynie za prąd na podstawie podlicznika. Pozostałe opłaty za lokal ponosi powód. W lokalu jest zameldowana H. K., która chciałaby zamieszkać w tym lokalu. Z powodu śmierci swojego partnera L. N. nie ma obecnie gdzie mieszkać. Sąd Rejonowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie powołanych wyżej dowodów: dokumentów, zeznań świadków i zeznań powoda. W ocenie Sądu meriti zeznania świadków: M. J., K. K. i A. K. (1) nic nie wnoszą do sprawy, gdyż świadkowie ci nie mieli wiedzy, na jakich zasadach było wynajmowane mieszkanie ani o sposobie rozliczeń finansowych między stronami. Sąd Rejonowy oddalił wniosek pełnomocnika pozwanej o przesłuchanie świadków: A. K. (2), R. K., L. N., M. M. i P. S. na okoliczność używania w stosunku do pozwanej gróźb oraz przymusu bezpośredniego w celu bezprawnego usunięcia jej z zajmowanego legalnie mieszkania z uwagi na fakt, że okoliczności te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd oddalił również wniosek dowodowy J. S. (1) o przesłuchanie świadków: M. M. i R. K. z uwagi na niewskazanie ich adresów zamieszkania w określonym terminie oraz oddalił kolejny wniosek dowodowy J. S. (1) o przesłuchanie świadka P. S. na okoliczność używania w stosunku do pozwanej gróźb oraz przymusu bezpośredniego w celu bezprawnego usunięcia jej z zajmowanego mieszkania z uwagi na fakt, że okoliczności te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd I instancji oddalił też wniosek pozwanego z dnia 21 marca 2016 roku o odroczenie rozprawy. Argumentował, że pozwani na poprzednim terminie rozprawy w dniu 13 stycznia 2016 roku zostali wezwani na termin w dniu 23 marca 2016 roku do osobistego stawiennictwa pod rygorem pominięcia dowodu z ich zeznań z pouczeniem w trybie art. 242 k.p.c. iż w terminie 14 dni od doręczenia wezwania mogą złożyć wnioski dowodowe, a po upływie tego terminu dowód może być przeprowadzony tylko wówczas, gdy nie spowoduje to zwłoki w postępowaniu. Pozwani w określonym terminie nie złożyli wniosków dowodowych ani nie stawili się na terminie rozprawy. Sąd podkreślił, że pozwana już wcześniej była wzywana do stawiennictwa obowiązkowego na kolejne terminy rozpraw w dniu 14 lipca 2014 roku, 30 stycznia 2015 roku, 10 kwietnia 2015 roku i 13 stycznia 2016 roku pod rygorem pominięcia dowodu z przesłuchania strony. Na żadnym z tych terminów nie stawiała się ani nie usprawiedliwiła swojej nieobecności. Sąd wskazał, że pozwany W. C. złożył przed terminem rozprawy kolejne zwolnienie lekarskie. W tych okolicznościach –

w ocenie Sądu Rejonowego - wyznaczenie kolejnego terminu rozprawy służyłoby jedynie przedłużeniu postępowania. Sąd argumentował, że jednocześnie powód składał kolejne wnioski o przyspieszenie rozpoznania sprawy z uwagi na ponoszone przez niego koszty opłat za lokal w kolejnych miesiącach, które stanowią dla powoda duże obciążenie oraz z uwagi na sytuację rodzinną. Zdaniem Sądu meriti kolejne wnioski pozwanych zmierzały i nadal zmierzają do przedłużenia procesu, zaś Sąd na taki proceder nie może pozwolić. Sąd podkreślił nadto, że stan faktyczny niniejszej sprawy jest dostatecznie wyjaśniony, a dowód z przesłuchania stron ma charakter uzupełniający, natomiast jeżeli pozwani nie stawiają się na kolejne terminy celem ich przesłuchania, przedstawiają kolejne zwolnienia lekarskie, proces trwa już kilka lat to utrzymywanie takiego stanu rzeczy jest niedopuszczalne.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji uznał, że powództwo podlega uwzględnieniu w całości. Wskazał, że podstawą roszczenia o eksmisję jest art. 222 § 1 k.c. zgodnie z którym właściciel może żądać od osoby, która faktycznie włada jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba, że osobie tej przysługuje skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczą. Treścią roszczenia windykacyjnego przewidzianego w art. 222 § 1 k.c. jest żądanie wydania rzeczy, które kieruje się przeciwko osobie władającej cudzą rzeczą bez podstawy prawnej. Jego podstawę stanowi powstanie stanu sprzecznego z prawem właściciela, fakt pogwałcenia własności. Przesłankami roszczenia są wyłącznie elementy przedmiotowe, obiektywny fakt trwałego wkroczenia w sferę cudzego prawa własności przez podmiot nieuprawniony. Natomiast bez znaczenia dla powstania roszczenia windykacyjnego pozostają elementy subiektywne, takie jak wina, czy dobra lub zła wiara osoby naruszającej cudzą własność. Sąd Rejonowy argumentował, że w przypadku roszczenia windykacyjnego legitymowanym czynnie jest właściciel rzeczy, a legitymowanym biernie jest osoba władająca cudzą rzeczą bez tytułu prawnego. Zatem w świetle art. 222 § 1 k.c. ustalenia wymagało, czy pozwani posiadają skuteczne względem powoda uprawnienie do władania lokalem. Sąd I instancji podkreślił, że w sprawie o opróżnienie lokalu mieszkalnego, opartej na twierdzeniu, iż najemca został wezwany do zapłaty zaległości, a następnie wypowiedziano mu umowę oraz dokumentach w postaci wezwania i wypowiedzenia, rolą sądu orzekającego jest zbadanie prawidłowości tych konkretnych czynności, ich zgodności z ustawą. Podstawą oceny stanowią przepisy kodeksu cywilnego oraz ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2001 r., Nr 71, poz. 733) w brzmieniu po wprowadzeniu zmian ustawą z dnia 17 grudnia 2004 roku (Dz. U. z 2004 r., Nr 281, poz. 2783). Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 687 k.c., jeżeli najemca lokalu dopuszcza się zwłoki z zapłatą czynszu co najmniej za dwa pełne okresy płatności, a wynajmujący zamierza najem wypowiedzieć bez zachowania terminów wypowiedzenia, powinien on uprzedzić najemcę na piśmie, udzielając mu dodatkowego terminu miesięcznego do zapłaty zaległego czynszu. Jeżeli czas trwania najmu lokalu nie jest oznaczony, a czynsz jest płatny miesięcznie, najem można wypowiedzieć najpóźniej na trzy miesiące naprzód na koniec miesiąca kalendarzowego. (art. 688 k.c.). Również zgodnie z ustawą o ochronie praw lokatorów (...), jeżeli lokator jest uprawniony do odpłatnego używania lokalu, wypowiedzenie przez właściciela stosunku prawnego może nastąpić tylko z określonych przyczyn określonych w art. 11 oraz w art. 21 ust. 4 i 5 ustawy. Wypowiedzenie może zostać dokonane najpóźniej na miesiąc naprzód, na koniec miesiąca kalendarzowego. Winno być pod rygorem nieważności dokonane na piśmie oraz określać przyczynę wypowiedzenia. W myśl art. 11 ust. 2 pkt. 2 ustawy jedną z przesłanek wypowiedzenia jest pozostawanie w zwłoce przez lokatora z zapłatą czynszu lub innych opłat za używanie lokalu, co najmniej za trzy pełne okresy płatności. W takiej sytuacji ustawa wymaga uprzedzenia lokatora na piśmie o zamiarze wypowiedzenia stosunku prawnego oraz wyznaczenia dodatkowego, miesięcznego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności. Właściciel, który zaniecha takiego upomnienia lokatora bądź wezwania go do zapłaty zaległości, nie może następnie skutecznie wypowiedzieć lokatorowi stosunku najmu pomimo tego, iż zachowanie lokatora mieści się w grupie zachowań, opisanych w art. 11 ust. 2 pkt. 1 ustawy i pomimo występowania zaległości czynszowych. Sąd meriti podkreślił, że cel takiego unormowania jest jednoznacznie ochronny w stosunku do lokatora, nie wystarczy by jego zachowanie było naganne, sprzeczne z umową, obowiązkami lokatora lub porządkiem domowym, ale konieczne jest – w świetle powoływanego przepisu – by lokator miał świadomość konsekwencji swojego zachowania i pomimo tego nadal lekceważył swoje obowiązki, postanowienia umowy czy porządek domowy. Sąd Rejonowy argumentował, że w niniejszej sprawie w dniu 1 października 2010 roku powód zawarł z J. S. umowę najmu przedmiotowego lokalu wraz z wyposażeniem na czas nieokreślony za zapłatą czynszu najmu. Ustalony stan faktyczny w rozpoznawanej sprawie daje podstawę do stwierdzenia, że istniała podstawa do wypowiedzenia pozwanej umowy najmu ze względu na występujące kilkumiesięczne zaległości czynszowe, gdyż pozwana od maja 2011 roku zaprzestała

uiszczać opłaty czynszowe. Sąd podkreślił, że w świetle powołanych wyżej przepisów wypowiedzenie umowy najmu powinno być poprzedzone wezwaniem do zapłaty zaległości z wyznaczeniem dodatkowego, miesięcznego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności z zagrożeniem wypowiedzeniem umowy najmu. Sąd wskazał, że pismem z dnia 18 maja 2012 roku powód udzielił pozwanej dodatkowego 1-miesięcznego terminu do zapłaty zaległego czynszu poczynszy od maja 2011 roku, jednocześnie informując, że brak zapłaty we wskazanym terminie spowoduje wypowiedzenie umowy bez zachowania terminu wypowiedzenia. Kolejnym pismem z dnia 10 sierpnia 2012 roku powód wypowiedział pozwanej umowę najmu wobec niezapłacenia zaległego czynszu bez zachowania terminu wypowiedzenia oraz zażądał bezzwłocznego opróżnienia lokalu. W ocenie Sądu Rejonowego został zatem zachowany tryb wypowiedzenia najmu przewidziany w art. 11 ust. 2 pkt. 2 ustawy o ochronie praw lokatorów jak również w art. 687 k.c., a w konsekwencji stosunek najmu został skutecznie wypowiedziany pozwanej. Sąd Rejonowy argumentował dalej, że W. C. nie przysługiwało żadne skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania lokalem. Pozwany nie zawarł nigdy z powodem jakiegokolwiek umowy dotyczącej spornego lokalu. Powód nie użyczył również pozwanemu przedmiotowego lokalu, a pozwany zamieszkał w nim bez zgody i wiedzy powoda. W świetle tych ustaleń Sąd Rejonowy nakazał pozwanym opróżnienie lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w Ł. przy ulicy (...), orzekając jak w punkcie 1. sentencji. Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2014r., poz. 150) w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu sąd orzeka o uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego bądź o braku takiego uprawnienia wobec osób, których nakaz dotyczy. Obowiązek zapewnienia lokalu socjalnego ciąży na gminie właściwej ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu. Zgodnie z ust. 3 przepisu art. 14 ustawy o ochronie praw lokatorów, sąd badając z urzędu, czy zachodzą przesłanki do otrzymania lokalu socjalnego, orzeka o uprawnieniu do lokalu socjalnego, biorąc pod uwagę dotychczasowy sposób korzystania z lokalu oraz szczególną sytuację materialną i rodzinną osób, których nakaz opróżnienia lokalu dotyczy. Natomiast w myśl art. 14 ust. 4 ustawy sąd nie może orzec o braku uprawnienia do otrzymania lokalu socjalnego wobec: małoletnich, niepełnosprawnych, ubezwłasnowolnionych oraz osób sprawujących nad nimi opiekę i wspólnie z nimi zamieszkałych, kobiet w ciąży, obłożnie chorych, emerytów i rencistów spełniających kryteria do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej, osób posiadających status bezrobotnego, osób spełniających przesłanki określone przez radę gminy w drodze uchwały – chyba, że osoby te mogą zamieszkać w innym lokalu niż dotychczas używany. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do osób, które utraciły tytuł prawny do lokalu niewchodzącego w skład publicznego zasobu mieszkaniowego, z wyjątkiem osób, które były uprawnione do używania lokalu na podstawie stosunku prawnego nawiązanego ze spółdzielnią mieszkaniową albo z towarzystwem budownictwa społecznego. Ponadto zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, lokatorem jest najemca lokalu lub osoba używająca lokalu na podstawie innego tytułu prawnego niż prawo własności. Sąd Rejonowy podkreślił, że w doktrynie i orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że pojęcie lokatora w rozumieniu ustawy o ochronie praw lokatorów w odniesieniu do ochrony związanej z eksmisją winno być rozumiane szeroko, a ów „inny tytuł prawny” może mieć oparcie w różnych stosunkach prawnych, w tym również w stosunkach prawnorodzinnych. W szczególności lokatorem w rozumieniu przepisu jest osoba korzystająca z lokalu mieszkania na podstawie umowy użyczenia (tak między innymi Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 kwietnia 2005 roku, II CK 655/04, Monitor Prawniczy 2005 rok, Nr 10, str. 479; Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 15 listopada 2001 roku, III CZP 66/01, OSNIC 2002 rok, Nr 9, poz. 109). Sąd Rejonowy argumentował, iż bezspornym w sprawie jest, że pozwana korzystała z lokalu na podstawie umowy najmu, która została jej skutecznie wypowiedziana. Pozwana nie korzysta z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ł., nie jest zarejestrowana jako osoba bezrobotna, nie spełnia również przesłanek z art. 14 ust. 4 ustawy. Z kolei pozwany nie jest lokatorem w rozumieniu 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie praw lokatorów. Sąd podkreślił, że przepisy art. 14 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego mają zastosowanie w sprawach o opróżnienie lokalu przeciwko osobom, które były lokatorami w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy. Z ochrony przewidzianej w art. 14 ustawy nie korzystają natomiast osoby, które nigdy nie dysponowały tytułem prawnym do zajmowanego lokalu, w tym osoby, które objęły go samowolnie (tak między innymi Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 15 listopada 2001 roku, III CZP 66/01, OSNIC 2002 rok, Nr 9, poz. 109). Z tych względów Sąd Rejonowy orzekł w punkcie 2. sentencji, że pozwanym nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego. O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 105 § 2 k.p.c. Wskazał, że na zasądzoną solidarnie od pozwanych kwotę 377 zł złożyły się: opłata od pozwu – 200 zł,

opłata skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł, koszty zastępstwa procesowego w wysokości 120 zł ustalone na podstawie § 10 pkt. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348, z późn. zm.) i opłata od zażalenia – 40 zł.

Apelację od wyroku złożył pozwany W. C., zaskarżając orzeczenie w całości. Zaskarżonemu wyrokowi apelujący zarzucił błąd w ocenie stanu faktycznego dotyczący osoby pozwanego oraz nadużycie prawa. W uzasadnieniu apelacji podniósł, że dokonana przez Sąd I instancji ocena nieobecności pozwanego na rozprawach w dniach 12 stycznia 2016 roku i 21 marca 2016 roku, bez stosownych wyjaśnień złożonych przez pozwanego jest pobieżna i dowolna oraz w żadnym wypadku nie może świadczyć o rzekomej chęci przedłużania postępowania. Podkreślił, że wniósł o przeprowadzenie postępowania dowodowego przez ponowne przesłuchanie świadka L. N., na okoliczności faktycznego przebywania w mieszkaniu zajmowanym przez pozwaną i charakteru tego przebywania. Podkreślił, że Sąd I instancji w oparciu o wątpliwe i niezwyfikowane dowody uznał, że pozwany „używał” lokalu. W konsekwencji zgłoszonych zarzutów apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja W. C. jest zasadna, aczkolwiek jej zasadność nie wynika, z podniesionych zarzutów, lecz z zakresu obowiązkowej kontroli zaskarżonego orzeczenia przez sąd odwoławczy. Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, jednakże w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (por. w tym zakresie uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów - zasada prawna z dnia 31 stycznia 2008 roku, III CZP 49/07 OSNC 2008/6/55, Prok.i Pr.-wkl. (...), Biul.SN 2008/1/13, Wspólnota (...)).

Zaskarżony wyrok podlega uchyleniu w stosunku do W. C., zaś postępowanie należy znieść od dnia 23 marca 2016 roku i przekazać sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, gdyż doszło do nieważności postępowania, którą Sąd drugiej instancji - w granicach zaskarżenia - bierze pod uwagę z urzędu (art. 378 § 1 k.p.c.).

Jakkolwiek Sąd Rejonowy procedował w sprawie prawidłowo, to jednak dokonując oceny przebiegu postępowania pierwszoinstancyjnego na podstawie zgromadzonego w aktach materiału dowodowego, przede wszystkim zaświadczenia lekarza sądowego z dnia 18 marca 2016 roku, uznać należy, że pozwany został pozbawiony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt. 5 k.p.c.) nie biorąc udziału w rozprawie w dniu 23 marca 2016 roku, o której odroczenie wnioskował.

Jak słusznie zważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 marca 2011 roku, wydanego w sprawie V CSK 302/10 (LEX nr 786399), z uwagi na to, że przyczyny uzasadniające odroczenie rozprawy przewidziane w art. 214 § 1 k.p.c. określone zostały restrykcyjnie, ponieważ zaliczono do nich jedynie nieprawidłowość w doręczeniu wezwania oraz nieobecność strony wywołaną nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyciężyć, wniosek strony o odroczenie rozprawy, uzasadniony chorobą tej strony, może być uznany za uzasadniony jedynie wtedy, kiedy występuje ona w sprawie bez pełnomocnika, ewentualnie kiedy mają być podjęte czynności z jej udziałem, a jednocześnie wykaże w sposób określony w art. 214¹ § 1 k.p.c., że stan zdrowia uniemożliwił jej stawiennictwo. Pozwany w dniu 21 marca 2016 roku złożył wniosek o odroczenie rozprawy, do którego załączył zaświadczenie wystawione przez lekarza sądowego nr 89/2016r., stwierdzające, że nie może stawić się na rozprawie w dniu 23 marca 2016 roku, a przewidywany termin zdolności do stawienia się na rozprawie został oznaczony na dzień 11 kwietnia 2016 roku.

W realiach niniejszej sprawy, apelujący powiadomił Sąd I instancji o chorobie, przedłożył zaświadczenie wystawione przez lekarza sądowego i wniósł o odroczenie rozprawy. Pozwany należycie wykazał niemożność stawiennictwa. Odmowa odroczenia rozprawy była więc nieuzasadniona, stanowiła naruszenie art. 214 § 1 k.p.c. i doprowadziła do skutku w postaci pozbawienia pozwanego możliwości obrony jego praw w rozumieniu art. 379 pkt. 5 k.p.c.

Bez znaczenia pozostaje przy tym - podniesiona w treści uzasadnienia wyroku - okoliczność, że W. C. złożył kolejne zwolnienie lekarskie, celem wyznaczenia kolejnego terminu rozprawy, a to służyłoby jedynie przedłużeniu

postępowania. Bez znaczenia jest też dokonana przez Sąd Rejonowy ocena, że kolejne wnioski pozwanego zmierzały i nadal zmierzają do przedłużenia procesu, zaś Sąd na taki proceder nie może pozwolić. Takiego stanowiska nie uzasadnia też ocena Sądu Rejonowego, że stan faktyczny sprawy jest dostatecznie wyjaśniony, a dowód z przesłuchania stron ma charakter uzupełniający, natomiast jeżeli pozwany nie stawia się na kolejne terminy celem przesłuchania, przedstawiając kolejne zwolnienia lekarskie, proces trwa już kilka lat to utrzymywanie takiego stanu rzeczy jest niedopuszczalne.

Niemożliwość stawienia się przez stronę na rozprawę z powodu choroby winna bowiem skutkować jej odroczeniem, zwłaszcza jeśli rozprawa ta poprzedza wydanie wyroku kończącego postępowanie, a strona nie jest reprezentowana przez fachowego pełnomocnika, przy czym podkreślenia wymaga, że chociaż sam pozwany wykonuje zawód adwokata, w przedmiotowej sprawie występuje bez pełnomocnika. Prawa strony do udziału w postępowaniu nie można natomiast uzależniać od dokonywanej zawczasu przez Sąd oceny zasadności stanowiska strony.

Należy w tym miejscu podkreślić, że prawo strony, zwłaszcza niereprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika, do udziału w rozprawie, jeśli chce ona z tego prawa korzystać, akcentowane jest w orzecznictwie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 listopada 1997 roku w sprawie I CKU 175/97, LEX nr 32504, wskazał, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem tego Sądu (m.in. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1981 r., I PRN 8/81) choroba strony wykazana zaświadczeniem lekarskim i uniemożliwiająca stawienie się w Sądzie, w każdym wypadku pociąga za sobą konieczność odroczenia rozprawy, tym bardziej, jeśli strona nie jest reprezentowana w procesie przez pełnomocnika. Wydanie w takiej sytuacji orzeczenia powoduje nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, a więc z przyczyn określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c. (podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, LEX nr 4243390 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 8 marca 2013 r., III AUa 1079/12 LEX nr 1293635). W wyroku z dnia 17 lutego 2004 roku wydanym w sprawie III CK 290/02 (LEX nr 164001). Sąd Najwyższy podkreślił natomiast, że z treści art. 214 k.p.c. wypływa wniosek, że strona powinna przewycięzać występujące przeszkody w celu realizacji prawa do brania udziału w rozprawach. Z zawartego w tym przepisie unormowania wynika także, że jeżeli nieobecność strony występującej bez pełnomocnika na rozprawie, w której strona chce wziąć udział i wnosi o jej odroczenie, jest wywołana inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyciężyć, obowiązkiem organu orzekającego jest wykorzystanie dostępnych środków procesowych w celu realizacji prawa strony do udziału w rozprawach. Postulat taki wynika także z zasady równouprawnienia stron.

Należy przy tym podkreślić, że rozprawa z dnia 23 marca 2016 roku bezpośrednio poprzedzała wydanie niekorzystnego dla apelującego niego wyroku.

Przedstawionej wyżej oceny nie zmienia podnoszona przez Sąd trudność z przeprowadzeniem dowodu z przesłuchania pozwanego. Uszło uwadze Sądu Rejonowego niewykorzystane w sprawie rozwiązanie przewidziane w art. 242 k.p.c., pozwalające oznaczyć sądowi - jeżeli postępowanie dowodowe napotyka przeszkody o nieokreślonym czasie trwania - termin po którego upływie dowód może być przeprowadzony tylko wówczas, gdy nie spowoduje to zwłoki w postępowaniu (por wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2012r., I CSK 321/11, LEX nr 1168533).

Zamknięcie rozprawy w dniu 23 marca 2016 roku pozbawiło pozwanego przewidzianego w art. 224 § 1 k.p.c. prawa do przedstawienia ostatecznego stanowiska w sprawie, uniemożliwiło mu też zwrócenie na podstawie art. 162 k.p.c. uwagi sądu na uchybienia przepisom postępowania przez wpisanie zastrzeżenia do protokołu, niezbędne w zasadzie do zachowania prawa do powołania się na takie uchybienia w dalszym toku postępowania.

Na marginesie dodać trzeba, że pozwany w złożonej apelacji wskazuje, iż wniósł o ponowne przesłuchanie świadka L. N.. Pozwany jednak nie dostrzegł, że L. N. zmarł w dniu 2 sierpnia 2015 roku (odpis skrócony aktu zgonu – k. 198).

Zgodnie z art. 386 § 2 k.p.c. w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania. Nieważność postępowania w sprawie czyniła zbędnym odniesienia do zarzutów apelacyjnych.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy przeprowadzi w zakresie, w jakim uzna jeszcze za konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy postępowanie dowodowe, mając w tym względzie na uwadze zgłoszone wnioski.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. pozostawiając Sądowi Rejonowemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.